

Parla el president d'Estònia

La formiga fa tremolar l'elefant

Edgar Savisaar (Tallin 1951), president des de l'abril passat de la República Estoniana, és considerat com el més astut i calculador dels líders bàltics. Ex-professor i ex-alcalde, ha conduït el seu país cap a la independència.

Senyor president, ara que la Lituània bloquejada se'n va de cap a la crisi, Estònia suprimeix la seva denominació de "república soviètica" i la bandera roja de l'estat. ¿Per què estan forçant la seva separació de la Unió Soviètica?

—És el mateix procés que ara també té lloc a Alemanya: la liquidació de les conseqüències de la guerra a Europa. Fins ara, per a nosaltres tampoc s'havia acabat encara la segona guerra mundial. Tots els estats que hi havia a Europa també continuaven existint a l'Europa de postguerra, tots hi eren després de la segona guerra mundial, tan sols havíem deixat d'existir nosaltres, els tres estats bàltics —tres antics components de la Lliga Popular. Europa potser se n'ha oblidat, però nosaltres no.

—Estan agafant la fama d'alterar la tranquil·litat a Europa...

—Això fa riure, em recorda la caricatura d'un diari d'Europa occidental, on els polonesos, els txecoslovacs i els alemanys desfilen amb bombo i platerets celebrant la llibertat i, alhora, tres xicotets pobles se'ls miren de la finestra d'un soterrani estant, a través de les reixes. Els tres xicotets són Estònia, Letònia i Lituània. Si el seu desig de sortir del soterrani els marca com a alteradors de la pau, bé, com vulgui, aleshores som alteradors de la pau.

—Les pressions de les repúbliques bàltiques tenen unes conseqüències que traspassen els seus propis interessos. Per exemple, afecta les relacions entre Moscou i Washington. ¿Per què tenen tant a pressa, malgrat tot?

—Els nostres pobles consideren que encara avancem massa lentament; compremem que Europa estigui interessada en l'estabilitat i en la pau a la mar Bàltica. La nostra aspiració no és ser cap font de notícies sensacionalistes per a la premsa mundial. Però ¿poden imaginar-se pau i

estabilitat a la llarga, sense tenir en compte la voluntat dels pobles bàltics?

—Els bàltics s'exposen al retret de fer perillar la perestroika a la Unió Soviètica, les relacions est-oest i l'estabilitat a Europa.

—Nosaltres el que fem perillar és l'ordenació fixada a Hèlsinki el 1975, la qual ens recorda massa el Congrés de Viena del 1815. El que es va tractar a Hèlsinki sobretot considerava els interessos de les grans potències.

—¿A Moscou tenen veritables diàlegs, se'ls escolten seriosament?

—Sí, i també rebem respostes. Però Moscou és una ciutat gran, hi ha gent amb visions completament diferents. Els uns preferirien fer-nos arribar els tancs, els altres estan de la nostra banda.

—¿I de quina banda està Mikhaïl Gorbaxov?

—Ell es troba en la situació més difícil: entre els uns i els altres.

—¿Té la impressió que la gent decisiva del Kremlin està disposada a negociar la independència de les repúbliques bàltiques?

—En tot cas, la disposició és més considerable ara que fa dos anys enrere, però és palès que encara no és suficient. Els moscovites estan disposats a negociar sempre que s'adonen que han de negociar.

—¿En contra de la seva voluntat?

—Amb els miners de Workuta, no hi volien negociar, però s'hi van veure obligats. El meu col·lega polonès Tadeusz Mazowiecki, no el van rebre precisament amb alegria, però el van rebre.

—¿Té la impressió que Gorbaxov personalment acceptaria la independència de les repúbliques bàltiques?

—Si més no, jo el tinc per una persona amb molta capacitat per a aprendre. Per exemple, també ha canviat en les seves apreciacions sobre el pacte Molotov-Ribbentrop, en el termini de dos anys.

—El dia del 50 aniversari de l'acord Molotov-Ribbentrop el seu país comptava amb l'anul·lació d'aquest pacte, almenys amb el reconeixement que després de tot ha donat els convenis addicionals secrets.

—No va ser així, i per al poble va significar la línia de trencament. El 23 d'agost del 1989 la gent va formar una cadena humana bàltica, fent una crida al record del pacte i de l'ocupació que va seguir. Tres dies més tard hi hagué una reacció tan conservadora que ens va sorprendre del tot: una declaració extremadament rigorosa del Comitè Central del Partit Comunista, la qual jutjava els esdeveniments a les repúbliques bàltiques i advertia que aquest procés amenaçava seriosament el destí dels pobles bàltics.

—¿I aleshores els bàltics van allunyar-se de Moscou?

—Amb aquesta amenaça es va aconseguir que ara ja sigui irreversible el procés d'independència a la mar Bàltica.

—Moscou només vol mantenir negociacions basant-se en les noves determinacions sobre el dret de separar-se de la Unió Soviètica. Lituània ho rebutja. Per a la seva causa comuna, ¿serveix d'alguna cosa quan cadascun dels tres estats bàltics segueix el seu propi camí?

—La nostra orientació bàsica és la mateixa, però ens diferenciem en l'elecció dels mitjans, encara que només es tracti de matisos, i això no està gens malament. Perquè Moscou tanmateix és una gran burocràcia, i no hi ha res que irriti més un buròcrata que confrontar-lo amb diferents exigències i diferents comportaments. Per a ell es fa més difícil quan cadascú actua diferentment.

—Estònia, però ¿està disposada a negociar dins el marc de les noves regles d'aquesta separació?

—Els nostres representants a Moscou no han participat en el debat i l'aprovació d'aquesta llei. En primer lloc, la llei no

es refereix a nosaltres, ja que, vist legalment, el nostre poble no s'ha unit mai a la Unió Soviètica i, en segon lloc, aquesta llei és molt antidemocràtica perquè presuposa un plebiscit que també s'ha d'efectuar per separat en aquelles zones poblades per grups ètnics de parla diferent.

—*Temen no arribar als dos terços de majoria necessaris per a la independència?*

—A Estònia tenim un 40% de no estonianoparlants, sobretot russoparlants —la majoria viu al nord-est d'Estònia—, els quals possiblement no votarien igual que la majoria de la població estoniana.

—*Segons això, els russos podrien crear al nord-est d'Estònia una zona autònoma que restés unida a l'URSS. ¿La seva preocupació es aquesta?*

—És possible.

—*¿I per això no s'ha de permetre que els immigrants votin en un referèndum, encara que ja faci temps que viuen a Estònia?*

—La qüestió és per què aquest 40% de parla diferent és aquí. Després de la guerra, Estònia encara era un país unilingüe. Llavors hi hagué una política tenaç per reduir els estonians a la minoria dins el seu propi país —això era política colonialista.

—*Aleshores no cal que tinguin por del referèndum...*

—Encara que el referèndum sobre la independència fos positiu per a nosaltres, l'última decisió tanmateix la pren el Congrés de Diputats Populars de l'URSS a Moscou. En són més de 2.000, de diputats, i nosaltres només hi estem representats amb 50 diputats. No hi tenim cap mena de possibilitat. Per això, aquesta llei de sortida, nosaltres l'entem com una llei per a no separar-se de la Unió Soviètica.

—*Si les tres repúbliques bàltiques esdevenen independents, Moscou perd una important zona de seguretat a la mar Bàltica, un dels motius de l'annexió del 1940. ¿Què poden oferir-hi com a compensació?*

—Els aspectes de la seguretat ja estan perdent importància. Europa es mou cap a un món sense fronteres. Als països nòrdics fins i tot es parla d'un Nord desmilitaritzat o, almenys, sense armes nuclears. Naturalment nosaltres no podem ni volem oblidar-nos dels interessos de seguretat del nostre veí. Podríem tornar a fer el pacte de defensa del 1939, en què quedava fixat exactament el nombre de bases

SALVADOR
LLOSA

Les repúbliques bàltiques, pendents de la reacció d'Occident.

soviètiques i de les companyies estacionades. A l'Alemanya Federal també hi ha bases estrangeres i unitats estrangeres.

—Sense la zona bàltica, la Unió Soviètica perd el 7% de la seva producció industrial, amb monopolis d'explotació i produccions clau. *¿Com volen equilibrar aquesta pèrdua?*

—Sempre se'ns retreu que tenim el deute amb Moscou que Moscou ha invertit aquí molt de capital i que nosaltres sempre provoquem només pèrdues. Bé, si es desfan de nosaltres, seria sens dubte un alleujament.

—*Es un argument polèmic, aquest.*

—No volem trencar les relacions econòmiques, al contrari. Geogràficament som els veïns de Rússia, tampoc podem traslladar-nos a cap altre punt de la terra... Pensem continuar sent proveïdors de la Unió Soviètica i també consumidors dels productes que fins ara s'han importat de Rússia. L'intercanvi comercial, però, ha de dur-se a terme amb els mateixos preus del mercat mundial.

—*La indústria estoniana encara es troba en mans moscovites, els militars depenen de Moscou. ¿De quins mitjans*

disposa la formiga per fer prevaler la seva independència davant l'elefant?

—Tenim a favor la voluntat del nostre poble, el qual també hi compta, certament. En segon lloc, el dret popular. Per més que les grans nacions, amb el seu comportament, de vegades se n'oblidin, hi ha una prohibició de violència internacional. I en tercer lloc, el suport de part dels demòcrates russos i la voluntat comuna de tots tres estats bàltics, al contrari que en la primera meitat de segle, cosa que el 1940 va ser una de les raons perquè se'ns pogué arregar tan fàcilment l'un rere l'altre.

—*¿Esperen que la multiplicitat nacional de la Unió Soviètica es descompongui sense remei?*

—No ho crec. Si s'hi calcula la llei natural política de la immobilitat, la Unió Soviètica està molt lluny de desfer-se. La mar Bàltica és una qüestió per si mateixa. Els desenvolupaments d'aquí no poden causar cap reacció en cadena.

—*¿Esperen ajuda de part d'Occident?*

—Aquí molts confien en Occident, però la qüestió bàltica ha de trobar la seva solució sobretot a la Bàltica. Tothom sap

que la política de les grans potències de moment està lliure de consideracions morals. Però si Occident vol ajudar, haurà d'ajudar Lituània. Nosaltres mesurem les paraules i els fets d'Occident segons el seu comportament en el cas de Lituània. El fet decisiu per a nosaltres, però, és l'evolució interna de la Unió Soviètica, la democratització a Rússia. Si tenim un veí totalitari, ja podem ser independents, que el nostre destí continuarà malgrat tot penjant d'un fil.

—*¿Què esperen, doncs? ¿Quan seran independents els tres estats bàltics?*

—Hi ha tantes inseguretats i tants processos que s'escapen a la nostra competència, que no se'n pot traure cap pronòstic. Vostès mateixos, ¿tal vegada havien pogut imaginar la velocitat de la unió de les dues Alemanyes? En la història sovint és així, les coses que ens semblen irrealment tot de sobte es fan realitat.

—*Això té un caire críptic, gairebé una mica resignat...*

—*¿Es pensa que dedicariem la nostra vida a una qüestió sense esperança?*

Der Spiegel
Trad.: Carme Gala.